

DOMINGU XVIII TEMPU KOMÚN – TINAN B

Tema

Liturjia Domingu da-18 Tempu Komún repete, mensajen husi leitura sira domingu liubá nian, asegura ita katak Maromak kompromete an atu oferese ba nia Povu ai-han ne’ebé fó moris rohan-laek.

Leitura dahuluk haktuir mai ita Maromak nia preokupasaun atu oferese ba nia Povu, ho atensaun lais no domin, ai-han ne’ebé fó moris. Maroma nia asaun la’ós de’it atu habosu nia Povu nia hamlaha fíziku; maibé hakarak mós (no liuliu) tulun Povu buras, sai tasak, manán mentalidade kloot no egoísta, sai husi takan no foti konxiénsia kona-ba valór seluk. Iha evanjellu, Jezús apresenta An nu’udar “paun” moris ne’ebé tun husi lalehan atu fó moris ba mundu. Ba sira ne’ebé tuir Nia, Jezús husu atu aseita “paun” ne’e – katak, rona liafuan sira Nia hateten, simu sira iha fuan, aseita valór sira, atu hakohak ninia proposta.

Leitura daruak dehan mai ita katak adezaun ba Jezús implika husik ema tuan no sai ema foun. Ida-ne’ebé aseita Jezús nu’udar “paun” ne’ebé fó moris no tuir Nia, sai ema seluk. Enkontru ho Kristu tenke signifika, ba naran ema ida, mudansa radikál ida, jeitu ida diferente liu atu hasoru Maromak, hasoru maun-alin sira, hasoru an rasik no hasoru mundu.

LEITURA I – Ex 16,2-4.12-15

AMBIENTE

Seksaun Ex 15,22-18,27 dezenvolve tema boot ida Pentateuco nian: marxa iha rai-fuik maran. Ita sei iha hela etapa dahuluk marxa ne’e nian – ne’ebé bá husi hakur liu tasi, to’o iha Sinai. Epizódiu tolu ne’ebé apresenta iha sekaun ida-ne’e trata kona-ba Povu nia murmura (kf. Ex 15,22-27; 16,1-21; 17,1-7). Eskema simpkes no nafatin hanesan: Povu deskonfia no murmura bainhira hasoru difikuldade sira, revolta kontra Moisés no to’o akuza Maromak ba deskonfortu sira la’o nian” bainhira sir atu simu kastigu tanba sira nia revolta, Moisés harohan daet iha Jahwéh nia oin no Na’i perdua Povu nia salan; maski salan, Jahwéh haraik ba Povu soin sira ne’ebé sira presiza. Relatu sira haktuir ho forma dramática, krexendu iha intensidade to’o konkluzaun finál, ne’ebé nafatin apresenta ho Maromak nia intervensaun beran boot ba Povu nia benefísiu.

Provavelmente, relatu sira-ne’e soi nu’udar baze elementu ho karakter istóriku; maibé, katekista bíbliku sira iha interese liu atu halo katekeze, duké apresenta reportajen jornalística ida viajen nian. Katekeze (“jahwista” sékulu X mK kahur katekeze “saserdotál” sékulu VI mK) hakarak aviza Povu kontra tentasaun atu buka mahan no seguransa la’ós iha Jahwéh... Iha-ne’e, Israel hateten kona-ba filafali ba Ejitu, iha-ne’e sira sai atan, maibé iha paun no na’an naresin: Ejitu reprezenta tentasaun ne’ebé Povu sente, iha sintuasaun barak ninia istória nian, fila ba kotuk, husik valór no Maromak nia vida, atu hela ho komodididade dook husi Maromak. Katekista jahwista garante ba nia Povu katak Maromak akompañña nafatin nia iha nia dalan tomak no Nia de’it maka oferese ba Israel vida iha abundánsia.

Epizódiu ohin nian iha nu’udar fatin rai-fuik maran Sin nian, “entre Elim no Sinai, iha loron da-15 fulan daruak liutinha tempu sai husi Ejitu” (Ex 16,1).

Istória manu kodornís iha nu’udar base fenómenu ida ne’ebé observa, dala ruma iha Península Sinai nian: migrasaun iha massa manu sira ne’e nian ne’ebé, hakat liu tiha tasi, ba to’o iha Sinai kole liu ho viajen, sira deskansa iha beduínu sira nia tenda no husik ema kaer sira lais liu. Istória

maná nian iha nu'udar baze ai-hun ki'ik ida (“*tamarix mannifera*”) ne’ebé moris iha zona ruma Sinai nian, ne’ebé hasai ai-been mahar hafoin koagula kedes; beduínu sira ohin loron mós sira sei foti substánsia ne’e (sira hanaran “man”), halo nabee iha loro-matan no tau iha paun leten. Ho elementu sira-ne’e – elementu ne’ebé Povu koñese no impresiona sira, durante sira ani marxa iha rai-fuik maran – maka katekista bíbliku sira hato’o katekeze ne’ebé ita-nia testu ohin haktuir.

MENSAJEN

1. Epizódiu hahú ho Povu ne’ebé murmura “kontra Moisés no kontra Aarão” (vers. 2). Israel sente saudades ho tempu nia hela iha Ejitu maski moris-atan nian, noa tur hale’u sana nakonu ho na’an no han paun to’o bosu (kf. vers. 3). Durante viajen sira koko limitasaun no defidiénsia grupu umanu ida ne’ebé sei iha mentalidade atan nian, matak hela, seidauk tasak no lahó maturidade, kesi an ba hahalok aat, egoízmu, komodizmu, prefere eskravisuan duké liberdade. Povu ida ne’ebé, seidauk aprende atu konfia iha nia Maromak, atu tuir Nia lahó ezitasaun ba ninia proposta sira, ho modu inkondisionál iha dalan fiar nian.
2. Maromak nia resposta mak halo “paun tun husi lalehan” (vers. 4) no fó ba Povu na’an ne’ebé naresin (vers. 12). Maromak nia objetivu la’ós de’it habosu Povu nia nesesidade material, maibé mós revela An nu’udar Maromak laran-di’ak no domin nian, ne’ebé tau matan na nia Povu, ne’ebé nafatin iha na sorin tuir nia dalan, ne’ebé ho kbiit entrega bandeja ba Israel ho possibilidade atu satisfás ninia nesesidade bázika sira no manán forsa mate nian ne’ebé subar iha rai-henek dezertu nian. Une’e, Povu bele halo esperiénsia enkontru no komuñaun nian, ne’ebé tradús nu’udar konfiansa, domin, saran an. Maromak nia kuidadu, atensaun lais no domin iha “*krise*” ne’e, la tulun de’it Povu atu kontinua moris, maibé mós suoera mentalidade kloot no egoísta sira, halo sira haree dook liután, haluan orizonte sira, halo sira sai adultu liután, konxiente liután, responsavel liután, santu liután. Israel aprende, ho forma ne;e, atu konfia iha Maromak, atu saran an ba Nia, atu la duvida ninia domin no fidelidade... Israel aprende, iha perkursu ne’e, katak Jahwéh maka fatuk seguru ne’ebé nia bele konfia iha krize laran no drama sira moris nian.
3. Iha testu dehan katak Maromak fó ba Povu maná ne’ebé natón de’it ba loron ida-idak (kf vers.4) mak alisaun furak ida kona-ba dezapegu no konfiansa iha Maromak. Hakarak hanorin Povu atu la akumula soin sira, atu la moris atu “soi”, atu liberta fuan husi kaan no hakaran atu soi barak ba beibeik, atu keta preokupa ho futuru ho loron aban nian; hanorin mós, atu konfia iha Maromak, atu saran an ho hakmatek iha nia kimán, haree Nia nu’udar bee-matan loos moris nian.

SALMU RESPONSORIÁL – Salmu 77 (78)

LEITURA II – Ef 4,17.20-24

AMBIENTE

Ita kontinua lee Surat ba Eféziu sira, “surat sirkulár” ne’ebé Paulo hakerek enkuantu hela iha prizaun (iha Roma, durante tinan 61-63?) no haruka ba komunidade kristán iha parte loromonu Ázia Menór nian. Surat ida (ita dehan tiha ona uluk) iha-ne’ebé Pulo apresenta ho forma hakmatek, reflete kle’an teolojia tasak ida, completa, elabora di’ak kona-ba ezijénsia moris foun nian iha Kristu.

Seksaun Surat ba Eféziu sira ne’ebé bá husi 4,1 to’o 6,20 (ita mós dehan tiha ona domingu kotuk) maka testu ezortasaun nian, ne’ebé iha objetivu prinsipál/mahuluk atu ezorta sarani sira

atu moris ho forma koerente ho ninia Batizmu no ninia kompromisu ho Kristu. Konvida tiha fiar-na'in sira atu moris iha unidade domin nian (kf. Ef 4,1-6) no aprezenta tiha reflesaun ida kona-ba komunidade, Kristu nia Isin forma husi membru barak (kf. Ef 4,7-13), Paulo husu sarani sira atu moris tuir sira-nia kondisaun Ema Foun nian iha Kristu (kf. 4,14-5,14). Testu ohin nian maka parte ida ezortasaun ne'e nian.

MENSAJEN

Ita-nia testu mak konvite ida ne'ebé Paulo ho laran-manas uza nafatin iha ninia ezortasaun sira, atu husik moris tuan ho ninia eskema sira, hodi hakohak vida foun ne'ebé Kristu propoin. Paulo uza espresaun oposta rua atu define ema nia realidade molok enkontru ho Kristu no hotu tiha enkontru ho Kristu. Ema ne'ebé seidauka dere ba Kristu, tuir Paulo, mak ema tuan ida, no nia moris marka ho mediokridade, ho lakon-tempu (vers. 17), ho korrupsaun, ho eskravidau ba "hakaran ne'ebé bosok" (vers. 22). Ema ne'ebé hasoru ona Krsitu no hakohak ninia proposta maka ema foun, mori siha lialoos (vers. 21), iha justisa no santidade loos (vers. 24).

Batizmu – momentu adezaun nian ba Krsitu – maka momentu desizivu ema nia transformasaun nian husi ema tuan ba ema foun. Ritu Batizmu nian (luku iha bee signifika mate ba moris tuan salan nian; sai fali husi bee signifika ema foun ida moris mai, hamoos tiha husi egoízmu, husi loko-an, husi autosufisiénsia, husi salan) sujere transformasaun no moris-hi'as ba vida foun – moris iha Kristu. Husi ne'e, ema tenke foti maneira foun ida iha hanoin no iha hahalok, konsekuénsia husi ninia komrpomisu hoKristu no ho proposta moris nian ne'ebé Kristu aprezenta.

Maski ema hili tiha ona Kristu, nia kontinua lori marka sira ninia kondisaun frakeza no frajilidade nian... Kondisaunida-ne'e, dala balu, halo nia sente tentasaun atu filafali ba ema tuan egoízmu nian, loko-an nian, salan nian... Fiar-na;in ida ho Espíritu nia kbiit, simu bolun atu hafoun loroloron ninia adezaun ba Kristu no atu harii ninia ezisténsia ho form akerente ho kompromisu sira ne'ebé nia asume iha loron Batizmu nian. Ema foun la'ós realidade ida ne'ebé manán dala ida ba nafatin, iha loron nia hili Kristu; ida-ne'e maka realidade ida ne'ebé tenke halo nafatin, ne'ebé eziye serbisu kontínuu no renovasaun konstante.

ALELUIA – Mt 4,4b

EVANJELLU – Jo 6,24-35

AMBIENTE

Iha domingu kotuk, João haktuir mai ita oinsá Jezús fó han ema lubun-boot ho paun lima no ikan rua, iha Bee-lihun Tiberíades nia "sorin" seluk (kf. Jo 6,1-15). Bainhira "loron tun", Jezús no dixípulu sira filafali ba Cafarnaum (kf. Jo 6,16-21).

Epizódiu ne'ebé Evanjellu ohin nian aprezenta mai ita akontese iha Cafarnaum, iha "loron tui mai" ba epizódiu multiplikasaun paun no ikan nian. Iha dadeer, ema lubun-boot ne'ebé sei hela iha "sorin seluk" haree katak Jezús filafali ona ba sira bá hasoru Nia. Ema lubun-boot hasoru Jezús iha sinagoga Cafarnaum nian – sidade ida iha Bee-lihun nia loromonu no iha-ne'ebé parte ida signifikativa Jezús nia atividade sira iha Galileia hala'o iha ne'ebá. Ema lubun-boot konfronta nian, entaun Jezús fó sai diskursu ida (kf. Jo 6,22-59) ne'ebé esplika sentidu ba jestu multiplikasaun paun no ikan.

MENSAJEN

Se haree liu de'it karik, iha parte dahuluk (vers. 24) parese katak Jezús nia pregasaun hetan susesu totál: ema lubun-boot ho entuziazmu, buka Jezús no tuir Nia ba fatin hotu.

Maibé, Jezús komprende kellas katak ema lubun-boot buka nia ho razaun la loos. Loloos, multiplikasaun paun no ikan ne'e hakarak sai lisaun ida Jezús nian kona-ba domin, partilla no servisu; maibé sira la sensivel ba signifikadu kle'an jestu ne'e nian, sira hela de'it iha aparénsia no komprende de'it katak Jezús bele fó ba sira, ho forma gratuita, paun iha abundánsia. Nune'e, ema lubun-boot ne'ebé buka Jezús la signifika katak sira asume ninia proposta; signifika de'it katak, sira haree iha Jezús maneira fasil no baratu atu rezolve sira-nia problema materiál.

Loloos, jestu fahe paun sira ba ema lubun-boot hamosu inkomprensaun perigozu ida. Jezús konxiente katak presiza sobu lalais sira-nia inkomprensaun ida-ne'e. Nune'e, nia la hatán ba sira nia lia-husun ("Mestre, bainhira ita to'o iha ne'e?" – vers. 25); maibé, nia buka kellas klarifikasi sasán sira ne'ebé importante liu duké ninia filafali ba Cafarnaum... Liafuan ne'ebé Jezús dirije ba ema sira ha;e'u Nia tau problema ho forma tuirmai ne'e: sira la buka Jezús, maibé buka rezolusaun ba sira-nia problema materiál (vers. 26). Ne'e maka babukak ida ho interesse, egoísta, ne'ebé absolutamente kontráriu ba mensajen ne'ebé Jezús buka hato'o ba sira. Identifica tiha problema, Jezús husik avizu ida ba sira: presiza haka'as an atu consege, la'ós de'it ai-han ne'ebé habosu hamlaha fíziku, maibé liuliu ai-han ne'ebé habosu ema nia hamlaha ba moris. Ema lubun-boot hodi preokupa de'it ho ai-han materiál, nia haluha tiha buat esensiál – ai-han ne'ebé fó moris definitivu. Ai-han ida-ne'e fó moris rohan-laek mak ida jesus lori mai (vers. 27). Sá mak tenke halo atu simu paun ida-ne'e" – ema lubun-boot husu (vers. 28). Jezús hatudu momoos ho ninia resposta: presiza adere ba Jezús no ba ninia projeto (vers. 28). Iha epizódiu multiplikasaun paun sira-nian. Ema lubun-boot la adere ba Jezús nia projeto (ne'bé ko'alía kona-ba domin, partilla, servisu); sira halai tuir de'it profeta milagre-na'in ida ne'ebé fahe paun no ikan gratis de'it no iha abundánsia... Maibé, atu simu ai-han ne'ebé fó moris rohan-laek, presiza atu ema sira hakohak Jezús nia proposta sira no aseita atu moris iha domin ne'ebé sai prezente, iha partilla ba paun-alin sira, iha servisu simples no haraik-an ba ema seluk. Hodi simu no interioriza "paun" ida-ne'e maka bele manán moris ne'ebé la nahas.

Jezús nia interlokutór sira la konvensidu katak, "paun" ida-ne'e garante moris definitivu. Sira susar atu simu katak vida rohan-laek maka rezultadu husi domin, servisu, partilla. Sá maka garante, sira husu, katak ida-ne'e dalan loos ba moris definitivu (kf vers. 30)? Prova ida-ne'ebé hatudu latak ema nia realizasaun liuhusi saran moris rasik ba ema seluk? Tansá maka Jezús la halo jestu espetkulár ida - hanesan Moisés, ne'ebé halo maná tun husi lalehan, no la'ós de'it ba ema rihun liam, maibé ba Povu hotu no ho forma kontínua – atu sai prova katak proposta ne'ebé Nia halo maka loos duni fó moris (vers. 31)?

Jezús hatán hodi tau kestaun ho forma tuirmai: maná maka prezente ida Maromak nian atu habosu ninia Povu nia hamlaha materiál; maibé maná la'ós "paun" ne'ebé habosu ema nia hamlaha ba moris rohan-laek. Maromak de'it maka fó ba ema sira, ho forma kontínua, moris rohan-laek; no Maromak nia don ne'e la mai hasoru ema liuhusi Moisés, maibé liuhusi Jezús (vers. 32-33). Tan ne'e, importante liu la'ós haree jestu espetkulár, ne'ebé halo hakfodak maibé la muda buat ida; simu Jezús nia proposta no moris tuir iha jestu simples loroloron nian maka konta no fó moris.

Fraze ikus ita-nia testu nian identifika Jezús, la'ós ona nu'udar "maklorik" paun nian, maibé nu'udar paun ne'ebé Maromak hakarak oferece ba nia Povu atu habosu ninia hamlaha no hamrook ba moris (vers. 35). "Han nia" katak ron ania Liafuan, hakohak ninia proposta, asimila ninia valór sira, interioriza ninia jeitu moris nian, halo visa (hanesan Jezús halo) don totál ida ba maun-alin sira. Hodi tuir Jezús, hakohak ninia proposta iha fuan no husik nia nakfilak iha jestu konkretu domin nian, partilla nian, servisu nian, ema sei hetan "kualidade" morsi nian ne'ebé loris ba realizasaun nakonu, ba moris rohan-laek.